

vosti. Ku všemu tomu přistupuje ještě, že český výběr není dost kritický. Nepodává nejlepší věci jednak a jednak podává mnoho i Uhlanda horšího, inferiorního, toho Uhlanda, jenž „oddával se jednu dobu, jak praví Scherer, změkčilé, banální, odříkavé romantice, v níž vystupovali král a královna s červenými plášti a zlatou korunou, dceruška královská a hezký ovčák, harfeník, mnich a jeptiška.“ Tohoto inferiornějšího Uhlanda je v „Romancích a baladách“ až dost. Ale to je již ta báječná organizace překladová u nás. Máme Akademii, máme Sborník světové poesie, jež rediguje přední náš básník a k tomu profesor moderních literatur, celá léta se z němčiny nepřekládalo, nyní se začne — Uhlandem. Jako by neměli Němci veliké, silné figury básnické, z nichž u nás není známa ani věta, a z nichž bychom se mohli mnoho učit, kritikové i básníci. Z grandiosních, opravdu světových (poněvadž tu jde o konflikty sporných světů a kultur) dramát Hebblových nemáme přeloženu čárku — zato Uhlanda a Lingga ano.

Překlad *Shakespearova Caesara* má smysl a účel. Dřívější překlady jsou zastaralé, jazyk jich přirozeně kornatý a toporný často, a tak stává se pak Shakespeare, veliký umělec řeči, pravé renesanční sytý a kypící řeči, legendou, o níž není názoru. Dobrymi překlady vysvitne, že Shakespeare není v barokních krouceninách a nestvůrných concetech celý, že je to jen vedlejší a náhodná část jeho genia slovesného, že pravidlem je jazyk plavý, pružný, sonorní a slavný jako jek vítězných fanfár. A pak dovedeme snad i my příliš nervoví a příliš utonulí v parnatostech řeči ocenit tento idiom stejně pružný jako svalnatý a učit se z něho mnohému.

Paní *Marie Konopnická* je milý a jímavý profil, s nímž rádi se seznamujeme. Přední soudobá básnička polská není, jak z přítomného svazku patrné, veliký absolutní heros umělecký, ale objímavá a obzíravá hlava, myslící a přemítavá, zaujatá bolestmi a nesrovnalostmi své země i naší doby, ušlechtilá, hledající, nelekající se reality a jejích hrůz, ale také neztrnulá na ní, jdoucí dále k ideovému a ethickému jejímu jádru. Je z té generace, která přišla po exaltacích romantismu a opustila jeho utopie, vrátila se k životu a s bolestí — byl tak strašný — učila se ho přijímat a tak překonávat. Je to idealismus ethický nebo humanistický realismus, což vychází na jedno. A stojí jistě tyto figury výš i jako individua a charaktery, než mnohý titán, jeho genialita je jen nehoráznost a jehož síla je jen ve slovech a theatrálním kostymu.

Václav Kosmák: *Nové obrázky z kukátka*

Literární podobizna moravského kukátkáře je dnes, myslím, dosti určitě a jasně již nakreslena a také definitivně, poněvadž dílo jeho, velice prosté a otevřené, nechová v sobě problémů a záhad, které by snad mohly jinak osvětlit a rozvinout budoucí doby a dáti tak podnět k revisi jeho literárního profilu.

Dlouho byl pan Kosmák neznám v české literatuře v užším smyslu slova — byl pokládán než za literáta spíše za *lidového pedagoga a mravokárce*, který vedle kazatelně užívá také občas literární formy tištěného příběhu nebo povídky ku propagaci svých náboženských a mravoučných snah.

Teprve před nějakými osmi až deseti roky byl p. Kosmák objeven i pro českou literaturu, ano postaven v ní hned na velice důstojné a čestné místo. Bylo to v době, kdy v české povídce a českém románě trvala nejhorší vláda šablonovitěho lžiidealismu a bezkrevního a bezmasého sentimentalismu — a jen touto situací vysvětluje se také, myslím, vysoký kurs, jež dostaly u některých kritiků práce p. Kosmákovy. Bylo to docela přirozené: Kosmák potřeboval ke své pedagogické úloze *názorné příklady*, na nichž by mohl demonstrovati svá pravidla moudrosti životní a rozumné životosprávy — a poněvadž lid, jemuž tyto příklady a výklady byly určeny, má neobyčejný smysl pro vnější pravdivost, pravděpodobnost a možnost všedního střízlivého života svého, musil autor, neměl-li a limine býti zavržen, malovati tato vnější ústředí svých povídek a příběhů výstražných sytých, zdravě, v plném slunci, názorně a opravdu hmatavě, bez idealistického pozlátka, bez nestvůrných kombinací dějových, bez každého přebarvení. A to Kosmák opravdu velmi dobře dovedl. Žil patrně mnoho mezi lidem, znal jeho potřeby a dovedl se mu výborně přizpůsobit. Ve svých pracích chytil, myslím (a na to kladu důraz), zvláště šťastně ten způsob *fabulace*, jakého si lid žádá. Neboť příběhy Kosmákovy nejsou ničím méně než literárním realismem v přesném smyslu moderní poetiky. Důsledný realismus je vždycky více méně umění pro umění, netendenční, nejvýše ještě kontemplativně filosofický. Ale právě tomuto realismu a vůbec všemu umění a vsí poesii je p. Kosmák jak možno nejvzdálenější.

Nepodává nám svět v objektivné jeho *plnosti a syté plastice*, nepodává svět jako malbu, nýbrž *přistříhuje* z něho a *kombinuje* děje neobyčejně jednoduché, průhledné

a chudé, tendenčně preparované, jak jich potřebuje k jasné a názorné demonstraci svých mravních naučení. *Fabuluje* stejně jako každý romantik, jenže *směr a účel* této fabulace je u něho jiný než u romantika. Tento chtěl z prvků reálného světa sestrojít velikolepý ohňostroj, závratný a chaotický vodopád dojmů, barev a citů — lidový moralista naopak sestřihává všecko a oklestí všecko, stromy pralesů přesadí do štěpnice, dá k nim kolíky, naváže je na ně, rozsadí symetricky, ořeže zcela decentně, jak se sluší na pořádnou křesťanskou štěpnicí života. *Fabulace* p. Kosmákova má do sebe to, že je provedena vkusem lidu, že mu vyhovuje: ten tón uhodil p. Kosmák velmi dobře. Je to ta *střízlivá a rozšafná* fabulace, ta fabulace, jež nesmí se oddálit od *vnější* pravděpodobnosti a věrné malby *vnějších* momentů životních, jež je však smí podávat jen v *nejhrubších rysech*, bez detailované popisnosti, která lidu nade všecko je protivná, poněvadž zbytečně opakuje mu, co on, jak si myslí, výborně zná, a tak jej nudí.

Z toho všeho je patrné, že práce p. Kosmákovy přes všechny své přednosti ve vedlejších vztazích a podružných poměrech uměleckých vymykají se přece *pojmové* umění samým základním a ústředním ponětím svým. Nemají opravdu umělecký vztah ke světu, nejsou výronem básnického názoru na svět. Nevadí mi tendence — zajisté ani poesie ani umění i nejvyšší a právě ono jí není prosto — ale *způsob a směr* a *jakost* této tendence. Dílo básnické a umělecké dává nám povznesení věčnosti, hlubokou ideovou a ethickou perspektivu, pohled do základních osnov vši tkané jevové — práce p. Kosmákovy jsou řízeny k cílům daleko nepatrnějším a vlastně často velmi titěrným. Jeho morálka je opravdu až neobyčejně *praktická* a *střízlivá*, nestará se o věčné pravdy a zákony, ale zato skoro výlučně o blaho *časné*. Učí vlastně nejčastěji: buď povážlivý, střízlivý, rozumný, nenadýmej se, nepouštěj se do věci, již nerozumíš, vyhýbej se novotářství, varuj se všeho nevyzkoušeného, přidržuj se staré tradice, zděděných řádů, rozumné majority. Zdá se mi stále, že více než skutečné *moudrosti* učí jen *chytrosti* a *střízlivosti*. Nic nevšímá si věčných záhad — stále jen k zemi a k nejužším jejím mezím je upřena. A překvapuje mne to, čím více o tom přemýšlím, tím více u kněze katolického náboženství, jehož ethika přece nemá docela nic *utilitaristního*, které celé je rozletlé do království, jež není z tohoto světa.

Přistupuje k tomu velmi často ještě *satira* hrubá a neobyčejně drastická, která se posmívá často s nenávisťným akcentem — zase prvek, který, zdá se mi, je dalek náboženskému rázu a rozložení ducha vůbec a křesťanského speciálně.

Opakuju, že náboženské a křesťanské ethiky není v pracích p. Kosmákových mnoho. Jsou to knihy *životosprávy* spíše než ethiky, a to životosprávy utilitaristní, střízlivé, opatrnické a materialisticky skoro obmezené a vypočtené chladným umem a zkumem.

Starý český povídkář lidový *Pravda* je snad užší než pan Kosmák, nemá tak široké palety, ale je, zdá se mi, jemnější, ušlechtlejší, má více noblesy duševní a citové.

Frant. B. Švejda: Rozstříklé barvy

Knihy ryze epigonská, a to bez všeho talentu epigonská. Pan autor slil si svou jinak velice chatrnou, úzkou a přes všecko dělané geniálnictví chudou paletu z barev p. Neumannových a p. Karáskových. Z prvního má svůj despekt ke společnosti — Societě — jak papouškuje po svém vzoru; z druhého některé noty smyslné a rozkladně patologické. Svěho nic. Žádný akord vlastní, žádná intonace. Ale i imitace je velice toporná, chudá a kostrbatá. Pan Švejda chytil několik polofrází a poloobrazů a ohání se jimi při každé sebe nevhodnější příležitosti. Tak četl nebo slyšel slovo *grisetka*, četl je snad v Murgerovi, zalíbilo se mu, má takový exotický zvuk, zní tak moderně nakadeřeně a tož holá! — prošpikoval svou knížku samými grisetkami — a neví přitom, co slovo znamená. Milenku svou oslovuje v čísle „Despotko sladká“ takto:

Znaven přívalem polibků,
polibků *budoucí* matky??!
zápasím s tebou, *grisetko* sladká,
vábivý demone mé zjitřené touhy.

Není pochyby, básník neví, co to grisetka je. Neví, že grisetka byla bytost speciálně pařížská, květina pařížského sklenku, dívka, jež žila ve volném manželství celá léta s jedním studentem-milencem nebo umělcem-milencem, pokud byl takový pták svobodný, pokud neudělal svůj doktorát a nezapadl do provincie nebo neudělal kariéru v Paříži a nestal se tu buržoou a pořádným oficiálním manželem. Neruda má přece o tom velmi gracesní feuilletony. Ale dnes není již ani v Paříži griset a nebylo jich nikdy mimo Paříž a dokonce již jich není v Praze. Tato poetická kasta pak nežije dokonce již, jak domnívá se p. Švejda

„v zeleném brlohu,
kde koupíš za trochu kovu
znavené tělo *grisetky* svůdné,
svůdné víc nahostí kouzlem.“